

10 dôležitých hôr vo Svätom Písme (Druhá časť)

Jozef Duháček

1. mája 2026 ✝ Cirkev História

predchádzajúca časť: [10 dôležitých hôr vo Svätom Písme \(Prvá časť?\)](#)

(6.) hora: Gerizim (Garizim)

Hora Gerizim

zdroj: wikimedia commons

Hora Gerizim je jednou z dvoch hôr nachádzajúcich sa v blízkosti palestínskeho mesta Náblus a biblického mesta Síchem, na severe Západného brehu Jordánu. Tvorí južnú stranu údolia, v ktorom leží Náblus, zatiaľ čo severnú stranu vytvára hora Ebál. Gerizim patrí medzi najvyššie vrchy Západného brehu a dosahuje výšku 881 metrov nad morom, čo je o 70 metrov menej než má hora Ebál. Severná strana hory je obzvlášť strmá. Vrchol je len riedko pokrytý krovitou vegetáciou, zatiaľ čo nižšie na svahoch sa nachádza výdatný prameň čerstvej vody.

Súradnice: 32°12'11.1" severnej šírky a 35°16'23.73" východnej dĺžky

Štát/Krajina: Palestínske pásmo na Západnom brehu Jordánu

Zmienka vo Sv. Písme:

Deuteronomium (Dt 11,29) – „Keď ťa Hospodin, tvoj Boh, uvedie do krajiny, do ktorej ideš, aby si ju obsadil, požehnanie dáš na vrch Gerizim a prekliatie na vrch Ébal.“

Deuteronomium (Dt 27,12) – „Títo budú stáť na vrchu Gerizim, aby žehnali ľud, keď prejdete cez Jordán: Simeon, Lévi, Júda, Issachar, Jozef a Benjamín.“

Kniha Jozue (Joz 8,33) – „Celý Izrael, jeho starší, úradníci a sudcovia stáli po oboch stranách archy oproti kňazom levitom, ktorí niesli archu zmluvy Hospodinovej – tak cudzinec, ako aj domorodec. Polovica ich bola oproti vrchu Gerizim a polovica oproti vrchu Ébal, ako prikázal Hospodinov služobník Mojžiš, aby žehnali izraelský ľud.“

Kniha Jozue (Joz 8,30–35) – celý úryvok opisuje, ako Jozue postavil oltár na vrchu Ébal, obetoval, prepísal zákon na kamene a potom pred celým ľudom (ženy, deti, cudzinci) čítal všetky slová zákona, požehnanie i prekliatie.

Kniha sudcov (Sdc 9,7) – Keď mu to oznámili, Jótam odišiel, postavil sa na temeno vrchu Gerizim, pozdvihol hlas a volal: „Počujte ma, muži Sichemu, aby vás počul Boh!“

Hora Gerizim sa priamo, ale nemenovane spomína v rozhovore Ježiša so Samaritánkou pri Jakubovej studni:

Evanjelium podľa Jána (Jn 4,20) – „Naši otcovia klaňali sa na tejto hore (Gerizim), vy však hovoríte, že v Jeruzaleme je miesto, kde sa treba klaňať.“

Ježiš odpovedá, že príde čas, keď sa nebude klaňať ani na tejto hore, ani v Jeruzaleme, ale „v duchu a pravde“ (Jn 4,21–24).

Súvisiace udalosti: Hora Gerizim sa nachádza v Samárii neďaleko starobylého mesta Síchem. Samaritáni odmietli kult hory Sion a verili, že Gerizim je skutočným Bohom vyvoleným miestom uctievania (pozri Jn 4,20). Hora Gerizim sa spomína vo Svätom Písme ako miesto, kde Izraeliti po prvý raz po exode vstúpili do Zaslúbenej krajiny a vykonali obrady požehnanie, presne podľa pokynov, ktoré im dal Mojžiš.

V samaritánskej tradícii je hora Gerizim považovaná za najstaršiu a najústrednejšiu horu sveta. Podľa tohto presvedčenia sa týčila nad veľkou potopou a poskytla prvú pevninu, na ktorú mohol po potope vystúpiť Noe.

Samaritáni veria, že hora Gerizim je miestom, kde Abrahám takmer obetoval svojho syna Izáka. Židia však považujú za miesto tejto udalosti horu Mórija. Samaritáni pokladajú horu Gerizim, a nie jeruzalemskú Chrámovú horu, za miesto, ktoré si Boh vyvolil pre svätý chrám.

Na hore Gerizim stál samaritánsky chrám od 5. storočia pred Kr. až do jeho zničenia v 2. storočí pred Kr. Hora Gerizim zostáva ústredným miestom samaritánskeho náboženstva a Samaritáni na ňu trikrát do roka vystupujú – na sviatky Pesach, Šavuot a Sukot.

Na hrebeni hory Gerizim sa nachádza samaritánska obec Kirjat Luza a tiež izraelská osada Har Bracha. Počas prvej intifády v roku 1987 sa mnohé samaritánske rodiny presťahovali z Nábľusu na horu Gerizim, aby sa vyhlí násiliu. Dnes približne polovica zostávajúcich Samaritánov žije v blízkosti hory Gerizim, prevažne v obci Kirjat Luza.

Zaujímavosti: Na hore Gerizim archeológovia odkryli rozsiahle a veľmi významné nálezy, ktoré dokumentujú jej úlohu ako hlavného náboženského centra Samaritánov od perzského obdobia až po byzantské časy. Najdôležitejším objavom sú základy samaritánskeho chrámu z 5. storočia pred Kr. vrátane chrámového areálu s nádvorím, oltármi a rituálnymi priestormi, ktorý bol okolo roku 128 pred Kr. zámerne zničený. Našli sa kamenné obetné oltáre a ohniská so stopami opakovaného spaľovania, čo potvrdzuje praktizovanie zvieracích obiet.

Mimoriadne cenný je veľký súbor viac než štyristo samaritánskych nápisov vyrytých do kameňa v starohebrejskom a samaritánskom písme, ktoré obsahujú náboženské formuly, mená darcov, odkazy na Mojžiša a Božie meno, čím ide o najrozsiahlejší známy korpus takýchto textov. Významnú časť nálezov tvoria aj mince z perzského, helénskeho, seleukovského a rímskeho obdobia, ktoré umožňujú presné datovanie jednotlivých vrstiev osídlenia a dokazujú dlhodobú kontinuitu miesta. Okrem toho boli odkryté zvyšky opevnení, schodísk a dláždených plôch, čo naznačuje, že Gerizim bol nielen svätyňou, ale aj organizovaným náboženským komplexom.

Z mladších období pochádzajú ruiny veľkého byzantského kostola zo 6. storočia, pravdepodobne z čias cisára Justiniána, ktorý bol postavený v rámci christianizácie oblasti, ako aj množstvo keramických nádob, olejových lúčok a predmetov každodennej potreby používaných pútnikmi a kňazmi. Spolu tieto nálezy vytvárajú ucelený obraz o význame hory Gerizim ako posvätného miesta využívaného nepretržite viac než tisíc rokov.

(7.) hora: Karmel

Hora Karmel zdroj: wikimedia commons

Hora Karmel, hebrejsky Har haKarmel, arabsky Džabal al-Karmil, známa aj ako Hora svätého Eliáša je pobrežné horské pásmo v severnom Izraeli, ktoré sa tiahne od Stredozemného mora smerom na juhovýchod. Toto pohorie je zapísané ako biosférická rezervácia UNESCO. Na jeho území sa nachádza viacero miest, z ktorých najvýznamnejšia je Haifa, tretie najväčšie mesto Izraela, ležiace na severných a západných svahoch Karmelu. Dosahuje nadmorskú výšku 525 metrov.

Súradnice: 32°44' severnej šírky a 35°03' východnej dĺžky

Štát/Krajina: Izrael – oblasť mesta Haifa

Zmienka vo Sv. Písme:

Kniha Jozue (Joz 12,22) – Karmel a spomína medzi porazenými kanaánskymi kráľmi ako územné označenie oblasti na severozápade krajiny.

Prvá kniha kráľov (1Kr 18,19–46) – Najznámejšia pasáž spojená s horou Karmel. Prorok Eliáš tu vyzýva prorokov boha Baala na súboj pred očami ľudu, aby sa ukázalo, ktorý boh je pravý. Hospodín odpovedá ohňom na Eliášovu obeť a po období sucha tu Eliáš vyprosuje dážď.

Druhá kniha kráľov (2Kr 2,25) – Prorok Elizeus po vystúpení Eliáša do neba putuje z Jericha na horu Karmel a odtiaľ sa vracia do Samárie.

Druhá kniha kráľov (2Kr 4,25) – Sunamitská žena sa vydáva za prorokom Elizeom, ktorý sa v tom čase zdržiava na hore Karmel.

Pieseň piesní (Pies 7,6) – Karmel je použitý ako poetický obraz krásy, vznešenosti a ušľachtilosti, prirovnaný k hlave alebo vlasom milovanej osoby.

Kniha proroka Izaiáša (Iz 33,9) – Karmel je zmieňovaný spolu s Libanonom a Šarónom ako krajina, ktorá ochabne a stratí svoju krásu v čase Božieho súdu.

Kniha proroka Izaiáša (Iz 35,2) – Naopak, Karmel je obrazom obnovy a kvitnutia pri príchode Božej spásy.

Kniha proroka Jeremiáša (Jer 46,18) – Karmel je použitý ako obraz niečoho neprehliadnuteľného a vznešeného, aby sa zdôraznila prichádzajúca moc kráľa.

Kniha proroka Amosa (Am 1,2) – Prorok opisuje hlas Hospodina, ktorý zaznieva tak mocne, že pastviny vysychajú a vrchol Karmelu chradne.

Kniha proroka Amosa (Am 9,3) – Karmel je opísaný ako miesto, kde by sa ľudia márne snažili ukryť pred Božím zrakom.

Kniha proroka Micheáša (Mich 7,14) – Prorok prosí Boha, aby pásol svoj ľud na Karmeli, ktorý je symbolom úrodnosti a hojnosti.

Súvisiace udalosti: Karmel je miestom dramatického stretnutia. Eliáš vyzýva 450 Baalových prorokov na súboj pri oltári na hore Karmel, aby sa ukázalo, ktoré božstvo má skutočnú moc nad Izraelským kráľovstvom. (pozri 1Kr 18,20–40). Podľa Prvej a druhej knihy kráľov sa na hore nachádzal oltár zasvätený Bohu, ktorý bol za čias kráľa Achaba už zničený.

Úloha hory v tomto príbehu odráža jej postavenie ako posvätného miesta. Keďže dej sa odohráva počas vlády kráľa Achaba, ktorý bol úzko spätý s Feničanmi, biblickí vedci predpokladajú, že spomínaným Baalom bol pravdepodobne Melkart. Niektorí bádatelia tvrdia, že Baalom, ktorého Eliáš porazil, nebol Melkart, ale Hadad, „Pán nebies“ (Baal-šamín), horské a poveternostné božstvo, ktorého kult bol medzi Feničanmi rozšírený. Keď Baalovi proroci zlyhali, Eliáš dal svoju obeť poliať vodou tak, že oltár bol celkom nasiaknutý. Potom sa modlil a z neba zostúpil oheň,

ktorý strávil obetu, drevo, kamene, prach i vodu. Izraeliti na to zvolali: „Hospodin je Boh! Hospodin je Boh!“ Podľa rozprávania Eliáš zároveň ohlásil koniec dlhého trojročného sucha, ktoré bolo Božím trestom za modloslužbu Izraela.

Hoci Sväté Písmo neuvádza žiadny konkrétny bod na hore Karmel, islamská tradícia lokalizuje túto udalosť na miesto známe ako El-Maharrakah alebo El-Muhraqa, čo znamená „Miesto pálenia“. Aj keď chýbajú archeologické dôkazy, lokalita je obľúbená, pretože sa tam nachádza prameň, odkiaľ mohla byť vzatá voda na polievanie Eliášovej obety. Zároveň je odtiaľ výhľad na more, kde Eliáš sledoval objavenie sa oblaku ohlasujúceho dážď. Biblický text však uvádza, že Eliáš musel vystúpiť na vyššie miesto, aby more uvidel. V kláštore sa nachádza oltár, o ktorom sa tvrdí, že ho postavil Eliáš na Božiu počesť, no je to nepravdepodobné, pretože nie je z miestneho kameňa.

Zaujímavosti: Drúzovia uctievali proroka Eliáša a považujú ho za ústrednú postavu drúzskeho náboženstva. Aj vďaka jeho významu pre drúzsku tradíciu súvisí osídlenie hory Karmel drúzmi čiastočne s Eliášovým príbehom a úctou k nemu. Na východných svahoch hory Karmel sa nachádzajú dve veľké drúzske mestá: Dálijat al-Karmil a Isfíja.

V 12. storočí sa na hore Karmel vo Svätej zemi usadili kresťanskí pustovníci, ktorí chceli žiť v tichu, modlitbe a askéze po vzore biblického proroka Eliáša. Katolícka rehoľa bola založená v roku 1209 a dostala názov karmelitáni podľa tohto horského pásma. Zakladateľ karmelitánskej rehole však nie je dodnes známy (zomrel okolo roku 1265). V pôvodnom rehoľnom pravidle, nazývanom aj „List života“, ktoré okolo roku 1210 vydal Albert, latinský jeruzalemský patriarcha sídlia v Akre, je tento pustovník označený jednoducho ako „brat B“. Pravdepodobne zomrel okolo roku 1210 a mohol to byť pútnik, človek konajúci pokánie alebo križiak, ktorý zostal vo Svätej zemi. Hoci je niekedy za zakladateľa karmelitánov mylne považovaný francúzsky kráľ Ľudovít IX., v skutočnosti ním nebol, kláštor na Karmeli len navštívil v roku 1252. Podľa karmelitánskej tradície je krypta kláštora Stella Maris pôvodnou skrýšou – jaskyňou proroka Eliáša. Rehoľa vznikla na mieste, o ktorom tvrdila, že bolo lokalitou Eliášovej jaskyne, približne 520 metrov nad morom na severozápadnom konci horského pásma.

Hoci neexistujú písomné dôkazy, karmelitánska tradícia tvrdí, že na tomto mieste žila komunita židovských pustovníkov už od čias proroka Eliáša až do založenia karmelitánov. V úvode karmelitánskej konštitúcie z roku 1281 sa uvádza tvrdenie, že od čias, keď Eliáš a Elizeus žili zbožne na hore Karmel, prebývali pri „prameni Elizea“ v nepretržitej postupnosti kňazi a proroci, židovskí aj kresťanskí, ktorí viedli „chvályhodný život v svätom pokání“.

Krátko po vzniku rehole bol na tomto mieste založený karmelitánsky kláštor zasvätený Blahoslavenej Panne Márii pod titulom „Hviezda mora“ (latinsky *Stella Maris*), čo bol v stredoveku bežný mariánsky titul. Karmelitánsky rád sa časom stal jednou z najvýznamnejších katolíckych reholí na svete, hoci samotný kláštor na Karmeli mal pohnuté dejiny. Počas križiackych výprav často menil majiteľov a neraz bol premenený na mešitu. V roku 1799 budovu

Napoleon premenil na nemocnicu, no v roku 1821 bola zachovaná časť kláštora zničená damaským pašom. Neskôr bol postavený nový kláštor.

Horu Karmel považujú za sväté miesto aj vyznávači bahaistického náboženstva a nachádza sa na nej Svetové centrum Bahaistického spoločenstva i Bábova svätyňa. Ahmadijské moslimské spoločenstvo má na hore Karmel najväčšiu mešitu v Izraeli, ktorá nesie názov Mahmúdova mešita.

(8.) hora: Tábor

Hora Tábor

zdroj: wikimedia commons

Hora Tábor je výrazný vrch v Dolnej Galilei s nadmorskou výškou 575 metrov. Má tvar takmer dokonalej polgule a náhle sa dvíha z pomerne rovinného okolia. Vďaka tomu prevyšuje mesto Kfar Távor na rovine pod sebou približne o 450 metrov.

Hora Tábor je tzv. monadnok, teda osamelý kopec alebo menšie pohorie, ktoré sa prudko dvíha z rovnej alebo mierne zvlnenej okolitej krajiny, a nemá sopečný pôvod. Napriek blízkosti Nazaretských vrchov tvorí samostatný geologický útvar. Na úpätí je hora takmer úplne obkolesená arabskými obcami Daburijja, Šibli a Umm al-Ghanam. Z beduínskej obce Šibli vedie aj turistický chodník dlhý približne päť kilometrov, ktorý je súčasťou Izraelského národného chodníka. Na úpätí hory je dôležitý bod, prechádza ním Via Maris z Jezreelského údolia smerom do Damasku. Slovo Tábor pochádza pravdepodobne zo slova tabbur – pupok.

Súradnice: 32°41'44" severnej šírky a 35°23'55" východnej dĺžky

Štát/Krajina: Izrael – južná Galilea

Zmienka vo Sv. Písme:

Kniha Jozue (Joz 19,22) – Hora Tábor sa uvádza pri opise územia kmeňa Issachar, ako jeden z hraničných bodov prídely Zaslúbenej krajiny.

Kniha sudcov (Sdc 4,6–14) – Tábor zohráva kľúčovú úlohu v príbehu sudkyne Debory a vodcu Baraka. Barak zhromažďuje izraelské vojsko na hore Tábor pred rozhodujúcim bojom proti kanaánskemu vojvodcovi Síserovi.

Kniha sudcov (Sdc 8,18) – Tábor sa spomína v súvislosti s bratmi sudcu Gedeóna, ktorí boli zabití na tomto mieste.

Žalmy (Ž 89,13; SSV 89,12) – Tábor je spolu s Hermonom uvedený ako súčasť Božieho stvorenia, ktoré chváli Božie meno, čo podčiarkuje jeho symbolický význam.

Kniha proroka Jeremiáša (Jer 46,18) – Hora Tábor slúži ako obraz niečoho vznešeného a neprehliadnuteľného, prirovnanie k moci a istote Božieho zásahu.

Kniha proroka Ozeáša (Oz 5,1) – Tábor je spomenutý v prorockom napomenutí ako miesto, kde došlo k duchovnému zlyhaniu vodcov ľudu.

V Novom zákone sa hora Tábor výslovne nespomína menom, no kresťanská tradícia ju už od staroveku stotožňuje s miestom Ježišovho premenenia (porov. Mt 17,1–9; Mk 9,2–8; Lk 9,28–36). Samotný biblický text názov hory neuvádza, hovorí len o „vysokej hore“.

Súvisiace udalosti: Sv. Písmo Tábor uvádza ako miesto víťazstva Debory a Baraka nad Síserom (Sdc 4). Kresťanská tradícia tiež stotožňuje horu Tábor s miestom Premenenia Pána, ktoré sa odohralo na „vysokej hore“ (Mt 17,1).

V období Druhého chrámu (cca 516 pred Kr. – 70 po Kr.) bol vrch Tábor jedným z vrcholov, na ktorých bolo zvykom zapáliť signálne ohne, aby sa severné obce informovali o židovských sviatkoch a o začiatku nových mesiacov.

V roku 55 pred Kr., počas hasmonejského povstania proti rímskemu prokonzulovi Sýrie Aulovi Gabiniovi, bol Alexander z Judey a jeho armáda 30 000 Judejcov porazení v bitke pri vrchu Tábor. V boji zahynulo až 10 000 židovských vojakov a Alexander utiekol.

V roku 66 po Kr., počas Prvej židovsko-rímskej vojny, sa galilejskí Židia na hore Tábor opevnili pod vedením Jozefa ben Matitjaha, známeho ako Flavius Josephus, neskoršieho historika. Itabyrium, ako ho nazýva Josephus, bolo jedným z 19 miest v Galilei opevnených povstalcami na jeho priamy rozkaz. Podľa jeho knihy *Židovská vojna* poslal Vespasianus Placidia a jednotku 600 čítajúcu vojakov, aby povstalcov zničili. Placidius pochopil, že so svojimi silami nemôže dosiahnuť vrchol strmého kopca, a preto vyzval vzbúrencov, aby zostúpili dolu. Skupina židovských povstalcov zostúpila z vrchu údajne s cieľom vyjednávať, no namiesto toho na Placidia zaútočila. Rímske jednotky sa najprv stiahli, ale preskupili sa, obrátili a zaútočili na židovských povstalcov, mnohých zabili a zablokovali cestu tým, ktorí sa pokúšali uniknúť späť na vrchol. Mnohí židovskí povstalci vrch Tábor opustili a vrátili sa do Jeruzalema. Zvyšní v pevnosti na vrchole sa vzdali, keď im došla voda. Po zničení Druhého chrámu bolo na vrchu Tábor obnovené židovské osídlenie.

Nový Zákon v evanjeliách uvádza, že Ježiš vzal Petra, Jakuba a jeho brata Jána na vysoký vrch, kde sa Ježiš premenil. Ani jedno z týchto rozprávání však neuvádza názov „vysokého vrchu“.

Najstaršie stotožnenie vrchu Premenenia s Táborom pochádza od Origena v 3. storočí. Túto ranú domnienku spomínajú sv. Cyril Jeruzalemský a sv. Hieronym v 4. storočí. Neskôr je uvedená aj v diele *Transitus Beatae Mariae Virginis* z 5. storočia.

Vzhľadom na význam vrchu Tábor v kresťanskej tradícii sa od 4. storočia stal pútnickým miestom. V 8. storočí sa na vrchu nachádzali štyri kostoly a jeden kláštor. Počas obdobia arabského kalifátu došlo v roku 949 na vrchu Tábor k bitke medzi rôznymi frakciami o kontrolu nad Palestínou v mene abbásovského kalifátu.

Počas križiackych výprav vrch viackrát menil majiteľa. V roku 1099 križiaci opevnili kláštornú oblasť na vrchole, aby ochránili pútnikov pred moslimskými útokmi. V roku 1101, keď križiaci ovládali región, benediktínski mnísi prestavali rozpadnutú baziliku a postavili opevnené opátstvo. V roku 1212 vrch obsadil ajjúbovský sultán al-Ádil I., ktorý na jeho vrchole vybudoval veľkú pevnosť. Tá bola v roku 1217 neúspešne obliehaná vojskami V. križiackej výpravy, no v roku 1229 sa opäť dostala do kresťanských rúk. V roku 1263 mamlúcky vládca Bajbars pevnosť obsadil a stavby na vrchu zničil.

V roku 1799, počas sýrskej výpravy Napoleona Bonaparta, sa v údolí medzi vrchom Tábor a pahorkom More odohrala bitka, v ktorej francúzske jednotky s približne 3 000 vojakmi pod velením Napoleona a generála Klébera zvíťazili nad osmanskou armádou s asi 35 000 vojakmi. V polovici 19. storočia žili v tejto oblasti Židia. Koncom 19. vrch Tábor zohral úlohu aj v arabsko-židovskej vojne v roku 1948.

Zaujímavosti: V rokoch 1919 – 1924 bol na vrchole vrchu Tábor postavený katolícky kostol františkánskej rehole s názvom Kostol Premenenia Pána. Architektom kostola bol Antonio Barluzzi. Kostol bol postavený na ruinách byzantského chrámu z 5. alebo 6. storočia a križiackeho kostola z 12. storočia a je, na rozdiel od iných Baraluzziho kostolov celkom pekný. V hornej časti kostola, nad oltárom sa nachádza mozaika zobrazujúca Premenenie Pána. Na sviatok Premenenia Pána, slávený 6. augusta, je mozaika osvetlená slnečnými lúčmi, ktoré sa odrážajú od sklenenej platne na podlahe kostola.

Severovýchodne od Kostola Premenenia sa nachádza Kostol proroka Eliáša. Neďaleko od hlavného kostola sa nachádza malý jaskynný kostol, pomenovaný po Melchizedechovi, kráľovi Salemu. Podľa kresťanskej tradície sa práve v tejto jaskyni Abrahám stretol s kráľom Salemu. Jaskyňa bola známa pútnikom aj miestnym kresťanom už v stredoveku. Každoročne sa v tomto kostole koná celonočná vigília na pravoslávny sviatok Premenenia Pána.

Na vrchu sú aj ruiny karavanserailu al-Tujjar, oproti vstupu do Bejt Kešetu. Karavanserail založil veľkovezír Sinan Paša okolo roku 1581. Dôvodom jeho výstavby bola nebezpečnosť oblasti pre obchodníkov a pútnikov; uvádzalo sa, že jeho vybudovanie viedlo k tomu, že miesto by sa stalo „obývaným a obrábaným“.

Vrch Tábor bol až do osmanského obdobia pokrytý vegetáciou typickou pre severný staroveký Izrael. Počas osmanskej nadvlády bola však väčšina stromov vyrúbaná, ale v 60. a 70. rokoch 20. storočia prebehlo zalesnenie oblasti stromami podobnými pôvodnej vegetácii. Dnes je väčšina vrchu pokrytá stromami, čo môžem, pretože som tam pred 20 rokmi bol, potvrdiť.

(9.) hora: Olivová hora

Olivová hora

zdroj: wikimedia commons

Olivová hora alebo Olivový vrch (hebrejsky Har ha-Zeitim, arabsky Džabal az-Zajtún) je horský chrbát vo východnom Jeruzaleme, ležiaci východne od Starého Mesta Jeruzalema a priamo k nemu priliehajúci. Olivová hora je jedným z troch vrcholov horského chrbta, ktorý sa tiahne v dĺžke 3,5 km východne od Starého Mesta Jeruzalema cez Údolie Kedron v oblasti nazývanej Jozafatovo údolie. Severný vrchol je vrch Skopus s výškou 826 m, zatiaľ čo južný vrchol je Hora Skazy (alebo Hora Pohoršenia) s výškou 747 m. Horský chrbát je tvorený oceánskymi usadenými horninami z obdobia neskorej kriedy, ktorá nie je dosť pevná na stavbu a preto sa v oblasti nachádza množstvo umelo vytvorených pohrebných jaskýň. Chrbát tvorí zároveň rozvodie vôd a jeho východná strana predstavuje začiatok Judskej púšte.

Hoci sa nazýva horou, v skutočnosti ide skôr o pahorok. Olivová hora sa nachádza východne od Jeruzalema a od mesta ju oddeľuje Cedronské údolie.

Je pomenovaná podľa olivových hájov, ktoré kedysi pokrývali jej svahy. Južná časť hory bola nekropolou už za starého Judského kráľovstva. Západné svahy hory, obrátené k Jeruzalemu, sa už viac než 3 000 rokov používajú ako židovský cintorín. Na jej úpätí sa na jednej strane nachádza Getsemanská záhrada a na druhej strane obec Betánia. Práve z betanskej strany Olivovej hory Ježiš vystúpil do Neba (pozri Lk 24,50–51; Sk 1,12). Hora dosahuje nadmorskú výšku 826 m a na vrchole sa nachádza palestínska štvrť At-Tur, pôvodne dedina, ktorá je dnes súčasťou východného Jeruzalema.

Súradnice: 31°46'42" severnej šírky a 35°14'38" východnej dĺžky

Štát/Krajina: Izrael – Jeruzalem

Zmienka vo Sv. Písme:

Kráľ Dávid prechádza cez Olivovú horu pri úteku pred svojím synom Abšalomom, ktorý sa proti nemu vzbúril. Hora je tu miestom utrpenia, pokory a dôvery v Boha.

Druhá kniha Samuelova (2Sam 15,30) – „Dávid však vystupoval na Olivovú horu a stále plakal. Hlavu mal zahalenú a išiel bosý. A z ľudu všetci, ktorí boli s ním, mali zahalenú hlavu, kráčali nahor a stále plakali.“

Z Olivovej hory sa vznesie prichádzajúca Božia sláva (ezechielovské videnie):

Kniha proroka Ezechiela (Ez 11,23) – Potom sa Pánova sláva vzniesla sponad stredu mesta a zastala nad vrchom, ktorý je východne od mesta. Týmto „vrchom na východ od mesta“ je myslená práve Olivová hora. Ide o symbolický odchod Božej slávy z Jeruzalema v čase nevernosti ľudu.

Svoju rolu zohrá aj na konci časov:

Kniha proroka Zachariáša (Zach 14,4) – Potom Pán vyťiahne a bude bojovať proti tým národom ako keď bojoval v deň vojny. Nohami v ten deň zastane na Olivovej hore, ktorá leží pri Jeruzaleme na východ, a Olivová hora sa rozštiepi na polovice smerom východo-západným na veľmi veľkú dolinu. Polovica hory sa posunie na sever a polovica na juh.

Olivová hora v Novom Zákone je miestom Ježišovho verejného účinkovania:

Evanjelium podľa Lukáša (Lk 21,37) – „Cez deň učil v chráme, ale na noc vychádzal von a zdržiaval sa na hore, ktorá sa volá Olivová.“

Evanjelium podľa Matúša (Mt 24,3) – Keď potom sedel na Olivovej hore a boli sami, pristúpili k nemu učeníci a spýtali sa ho: „Povedz nám, kedy to bude a aké bude znamenie tvojho príchodu a konca sveta?“

Evanjelium podľa Marka (Mk 13,3) – Keď potom sedel na Olivovej hore oproti chrámu a boli sami, pýtali sa ho Peter, Jakub, Ján a Ondrej:

A je to zároveň miesto jeho utrpenia i Nanebovstúpenia:

Evanjelium podľa Matúša (Mt 26,36) – Tu Ježiš prišiel s nimi na pozemok, ktorý sa volá Getsemani, a povedal učeníkom: „Sadnite si tu, kým odídem tamto a pomodlím sa.“

Evanjelium podľa Marka (Mk 14,32) – Prišli na pozemok, ktorý sa volá Getsemani, a povedal svojim učeníkom: „Sadnite si tu, kým sa pomodlím.“

Evanjelium podľa Lukáša (Lk 22,39) – Potom vyšiel von a ako zvyčajne šiel na Olivovú horu a učeníci išli za ním.

Evanjelium podľa Jána (Jn 18,1) – Keď to Ježiš povedal, vyšiel so svojimi učeníkmi za potok Cedron. Tam bola záhrada. Vošiel do nej on i jeho učeníci. O tom mieste však vedel aj jeho zradca Judáš, lebo Ježiš sa tam často schádzal so svojimi učeníkmi. Judáš vzal kohortu a sluhov od veľkňazov a farizejov a prišiel ta s lampášmi, fackami a zbraňami.

Skutky apoštolov (Sk 1,9–12) – Keď to povedal, pred ich očami sa vzniesol a oblak im ho vzal pred oči. A kým uprene hľadeli k nebu, ako odchádza, zastali pri nich dvaja mužovia v bielom odeve a povedali: „Mužovia galilejskí, čo stojíte a hľadáte do neba? Tento Ježiš, ktorý bol od vás vzatý do neba, príde tak, ako ste ho videli do neba odchádzať.“ Vtedy sa vrátili do Jeruzalema z hory, ktorá sa volá Olivová a je blízko Jeruzalema, vzdialená toľko, koľko je dovolené prejsť v sobotu.

Súvisiace udalosti: Vo Svätom Písme je Olivová hora nazývaná aj Hora pohoršenia alebo skazy – toto meno dostala podľa modloslužby, ktorá sa tam rozšírila za kráľa Šalamúna. Ten na južnom vrchole, východne od Jeruzalema, postavil oltáre pohanským bohom svojich moábskych a ammonitských manželiek. Toto miesto zostalo známe modloslužbou počas celého obdobia Prvého chrámu, až kým kráľ Joziáš tieto svätyne nezničil.

Prorok Zachariáš spája Olivovú horu a jej okolie s apokalyptickými udalosťami posledných čias, keď sa má hora rozdeliť a vznikne údolie, ktorým budú ľudia unikať. Táto tradícia spolu s presvedčením, že práve tu sa začne vzkriesenie mŕtvych pri príchode Mesiáša, viedla od staroveku k tomu, že Židia túžili byť pochovaní na Olivovej hore, aby boli prví vzkriesení. V tomto fakte má pravdepodobne pôvod slovenské úslovie „Tlačíš sa tam ako žid do neba“. Dnes sa tam nachádza približne 150 000 hrobov. Na vrchu sú pochovaní mnohí významní rabíni, hoci niektoré hrobky pripisované prorokom či biblickým osobám sú podľa tradície nesprávne identifikované.

Niekoľko kľúčových udalostí zo života Ježiša Krista, opísaných v evanjeliách, sa odohralo na Olivovej hore a v Skutkoch apoštolov je spomenutá ako miesto, odkiaľ Ježiš vystúpil do Neba. Ježiš vyšiel z Betánie v sprievode do Jeruzalema, pred svojou poslednou Veľkou nocou a šiel cez alebo po úbočí Olivovej hory. Miesto, kde sa zastavil a plakal nad skazou mesta, sa tiež nachádza na Olivovej hore. Na hore často učil, v Getsemanskej záhrade sa modlieval, tam bol zatknutý a tam uzdravil Malchusovo ucho. Z Olivovej hory vystúpil do Neba. Pre spojenie s Ježišom aj Máriou je Olivová hora miestom kresťanského uctievania už od staroveku a dnes patrí medzi významné pútnické miesta

Zaujímavosti: Medzi významné pamätihodnosti na vrchole Olivovej hory patrí nemocnica Augusta Victoria spolu s luteránskym Kostolom Nanebovstúpenia, ktorý má mohutnú 50-metrovú zvonicu, Ruský pravoslávny kláštor Nanebovstúpenia s vysokou a štíhlou zvonnicou, Mešita alebo Kaplnka Nanebovstúpenia, kostol Pater Noster a hotel Seven Arches.

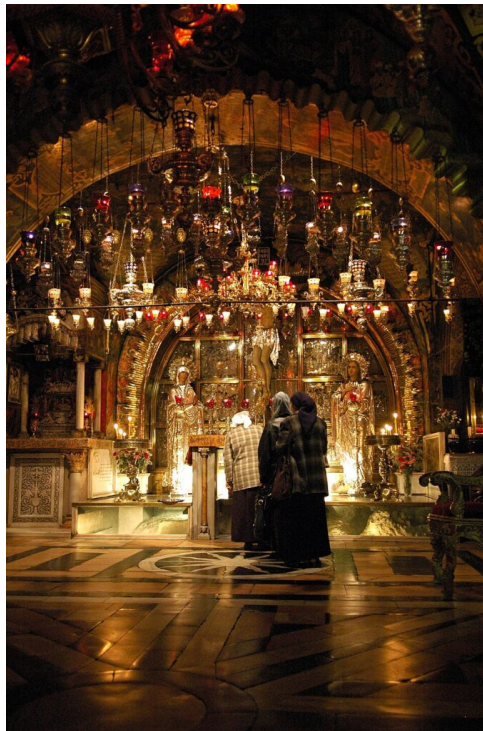
Na západnom svahu sa nachádzajú historický židovský cintorín, Hrobky prorokov, katolícky kostol Dominus Flevit – Pán plakal a Ruský pravoslávny kostol svätej Márie Magdalény. Na úpätí hory, kde sa dotýka Kedronskeho údolia, leží Getsemanská záhrada s Kostolom všetkých národov. V samotnom Kedronskom údolí sa nachádzajú Hrob Panny Márie, Getsemanská jaskyňa, neďaleký hrob stredovekého historika Mudžira ad Dína a južnejšie hroby Abšalóma, kňazskej rodiny Chezírov a Zachariáša.

Na severnom okraji Olivovej hory stoja Mormónska univerzita s pamätnou záhradou Orsona Hydea a židovská osada Bejt Orot, susediace s údolím Curim a vyhlídkou Micpe Hamasuot („Vyhlídka majákov“), kde sídli projekt triedenia nálezov z Chrámovej hory. Oblasť severne odtiaľ už patrí k vrchu Skopus. Na juhovýchodnom svahu Olivovej hory leží palestínska arabská dedina al Eizárij, stotožňovaná s biblickou Betániou; neďaleko vyššie sa nachádza tradičné miesto Betfage, označené františkánskym kostolom.

Výstavba Jeruzalemského centra Brigham Young University pre blízkovýchodné štúdiá, miestne známeho ako Mormónska univerzita, pri údolí Curim spočiatku vyvolala kontroverzie pre obavy z misionárskej činnosti. Po tom, ako sa mormóni zaviazali, že v Izraeli nebudú vykonávať prozelytizmus, bolo pokračovanie stavby povolené.

Od biblických čias až po súčasnosť sú Židia pochovávaní na Olivovej hore. Južný hrebeň vrchu, kde sa dnes nachádza obec Silwan, slúžil v období biblických kráľov ako pohrebisko najvýznamnejších jeruzalemských obyvateľov. V čase Druhého chrámu sa na Olivovej hore konali aj náboženské obrady spojené so začiatkom nového mesiaca. Počas rímskej správy v 1. storočí po Kr. sa tu zhromaždili stúpenci židovského prorockého vodcu známeho ako „Egyptčan“, no ich povstanie bolo Rimanmi potlačené. Rímske légie táborili na Olivovej hore aj počas obliehania Jeruzalema v roku 70; po zničení chrámu sa toto miesto stalo významným miestom židovských pútí, najmä počas sviatku Tíša be-Av, keď sa tam oplakávala skaza chrámu. Počas stredoveku a osmanského obdobia zostala hora významným cintorínom, hoci dochádzalo aj k znesväcovaniu hrobov. Po jordánskej správe v rokoch 1948 – 1967 bol cintorín vážne poškodený, no po šesťdňovej vojne Izrael obnovil pohrebné miesto. Napriek opakovanému vandalstvu má Olivová hora dodnes výnimočný náboženský a historický význam a zostáva jedným z najposvätnejších židovských cintorínov.

(10.) hora: Kalvária

Golgota, Chrám Božieho hrobu

zdroj: wikimedia commons

Hora Kalvária, nachádzala sa hneď za pôvodnými hradbami Jeruzalema a hoci sa označuje ako hora, je to len malý skalnatý výbežok, na ktorom bol Ježiš ukrižovaný.

Evanjeliá uvádzajú, že miestne bola známa ako Golgota – Lebka (Jn 19,17). Prostredníctvom latinského prekladu Svätého Písma – Vulgáty – sa toto miesto začalo nazývať Kalvária, z latinského *calvaria*, čo tiež znamená „lebka“. No ohľadom presnej polohy tohto miesta nepanuje jednoznačná zhoda. Evanjelium podľa Jána (Jn 19,20) hovorí, že miesto ukrižovania bolo „blízko mesta“. Podľa Listu Hebrejom (Hebr 13,12) sa nachádzalo „za mestskou bránou“. Evanjeliá podľa Matúša (Mt 27,39) a Marka (Mk 15,29) zároveň uvádzajú, že miesto bolo prístupné okoloidúcim. Z toho plynie, že lokalizácia miesta ukrižovania preto predpokladá takú oblasť Jeruzalema, ktorá sa približne štyridsať rokov pred jeho zničením v roku 70 po Kr. nachádzala mimo hlavnej mestskej brány, no zároveň bola dostatočne blízko, aby okoloidúci mohli Ježiša vidieť a prečítať nápis: „Ježiš Nazaretský, židovský kráľ“. Keďže staroveký Jeruzalem bol rímskymi légiami dôkladne zbúraný, a nový Jeruzalem nebol vybudovaný úplne presne na jeho mieste, tak sa teraz Kalvária nachádza uprostred Starého Mesta, v Chráme Božieho hrobu v Jeruzaleme. Na obrázku pod oltárom je vidieť vrcholec skalnej ostrohy, tradične považovaný za miesto, kde stál Kristov kríž.

Súradnice: 31°46'43" severnej šírky a 35°13'46" východnej dĺžky

Štát/Krajina: Izrael – Jeruzalem

Zmienka vo Sv. Písme:

Vo Svätom Písme sa miesto Ježišovho ukrižovania – Golgota / Kalvária – spomína priamo aj nepriamo na týchto miestach:

Evanjelium podľa Matúša (Mt 27,33) – „Tak prišli na miesto, ktoré sa volá Golgota, čo znamená Lebka.“

Evanjelium podľa Marka (Mk 15,22) – „Tak ho priviedli na miesto Golgota, čo v preklade znamená Lebka.“

Evanjelium podľa Jána (Jn 19,17) – „Sám si niesol kríž a vyšiel na miesto, ktoré sa volá Lebka, po hebrejsky Golgota.“

Evanjelium podľa Lukáša (Lk 23,33) – „Keď prišli na miesto, ktoré sa volá Lebka, ukrižovali jeho i zločincov: jedného sprava, druhého zľava.“

Evanjelium podľa Jána (Jn 19,20) – tento nápis čítalo mnoho Židov, lebo miesto, kde Ježiša ukrižovali, bolo blízko mesta; a bol napísaný po hebrejsky, latinsky a grécky.

List Hebrejom (Hebr 13,12) – Preto aj Ježiš, aby posvätil ľud svojou krvou, trpel za bránou.

Nepriame starozákonné predobrazy a proroctvá (tradične vzťahované na ukrižovanie):

Žalmy (Ž 22) – opis utrpenia spravodlivého („prebodli mi ruky a nohy“ – v kresťanskej tradícii mesiášsky).

Kniha proroka Izaiáša (Iz 53) – Trpiaci sluha, „ktorý niesol hriechy mnohých“.

Numeri (Nm 21,8–9; medený had) – Ježiš ho vztahuje na svoje vyvýšenie na kríži (Jn 3,14)

Súvisiace udalosti: Najdôležitejšia udalosť, ktorá sa odohrala na tejto hore je zároveň najdôležitejšou udalosťou v dejinách sveta. Ježiš Kristus tu dobrovoľne položil svoj život, aby nás vykúpil. Porazil tak smrť, ktorá od Adama sužovala ľudstvo a otvoril tým, ktorí v neho uveria, bránu do Neba.

Zaujímavosti: Cirkevní otcovia ponúkali rôzne výklady názvu Golgota a jeho pôvodu. Sv. Hieronym ju považoval za miesto popráv sťatím (*locum decollatorum*), Pseudo-Tertullianus ju opisoval ako miesto, ktoré tvarom pripomína hlavu, a Origenes ju spájal s legendami o lebke Adama. Táto pochovaná Adamova lebka sa objavuje v nekánonických stredovekých legendách, ako sú Kniha zvitkov, Spor Adama a Evy so satanom, Jaskyňa pokladov a v dielach Eutychia, alexandrijského patriarchu z 9. storočia. Najčastejšia podoba legendy hovorí, že Sem a Melchizedech vzali Adamovo telo z miesta, pristátia Noemovej archy na vrchu Ararat a anjeli ich priviedli na Golgotu – kopec v tvare lebky, považovaný za stred zeme, kde Adam po páde človeka kedysi rozšliapol hadovi hlavu. Ak pozeráte na pravoslávne ikony ukrižovania, často vidíte pod krížom jaskyňu s lebkou, ktorá symbolizuje Adamove kosti.

Kresťanská tradícia od 4. storočia považuje za Golgotu miesto, ktoré sa dnes nachádza v Chráme Božieho hrobu. Toto miesto leží hlboko vo vnútri dnešných jeruzalemských hradieb, ktoré obklopujú Staré Mesto, ale tie boli vybudované v 16. storočí počas Osmanskej ríše. Zástancovia tradičného umiestnenia Chrámu Božieho hrobu poukazujú na to, že Jeruzalem v 1. storočí mal iný tvar a rozsah než mesto v 16. storočí, takže miesto Chrámu Božieho hrobu sa v čase pred rokom 33 po Kr. nachádzalo mimo mestských hradieb, a že lokalita Chrámu Božieho hrobu bola zahrnutá do mesta až za vlády Heroda Agrippu I. (41 – 44), ktorý vybudoval tzv. tretiu hradbu okolo novo osídlenej severnej štvrte. V čase Ježišovho sa tak toto miesto stále nachádzalo tesne za hranicami mesta.

V roku 2007 vyhlásil Dan Bahat, bývalý mestský archeológ Jeruzalema a profesor štúdia krajiny Izraela na univerzite Bar-Ilan, že „v oblasti Chrámu Božieho hrobu bolo nájdených šesť hrobov z 1. storočia, čo bez pochybností znamená, že toto miesto sa v tom čase nachádzalo mimo mesta“.

Tradičná poloha Golgoty bola potvrdená cisárovnou Helenou, matkou Konštantína Veľkého, v roku 325. Len necelých 45 metrov od tohto miesta našla aj Ježišov hrob a tvrdila, že tam našla pravý kríž; v legende sa uvádza, že sa našlo viacero krížov a ten pravý bol rozlíšený tak, že priviedli chorého človeka a ten sa dotykom pravého kríža uzdravil. Konštantín následne nechal nad celým areálom postaviť Chrám Božieho hrobu – veľkolepú rímsku baziliku.

Pred Helenou sa v tých miestach nachádzal chrám Afrodity, postavený za cisára Hadriána; kresťanská tradícia tvrdí, že toto miesto bolo pôvodne kresťanským miestom úcty, no cisár Hadrián ho zámerne zasypal a postavil na ňom vlastný chrám, údajne pre svoju nenávisť voči kresťanstvu. Existujú presvedčivé dôkazy, že približne okolo roku 160, teda najmenej tridsať rokov po vybudovaní Hadriánovho chrámu, kresťania toto miesto spájali s Golgotou. Meliton zo

Sárd, vplyvný biskup z polovice 2. storočia, opísal toto miesto ako nachádzajúce sa „v strede ulice, v strede mesta“, čo zodpovedá polohe Hadriánovho chrámu v Jeruzaleme 2. storočia.

Konštantínova výstavba zabrala väčšinu plochy pôvodného areálu Hadriánovej stavby a rotunda a kláštor (ktorý bol po 12. storočí nahradený dnešným Katholikonom a Kaplnkou Kalvárie) približne prekrývajú samotnú budovu pohanského chrámu. Konštantínova bazilika bola zničená na prelome 11. storočia a už nebola obnovená.

Archeologické výskumy pod Chrámom Božieho hrobu odkryli kresťanské pútnické grafity z obdobia, keď tu ešte stál chrám Afrodity, vrátane vyobrazenia lode, bežného ranokresťanského symbolu, a nápisu „DOMINVS IVIMVS“ („Pane, prišli sme“). Tieto nálezy môžu podporovať tvrdenie Melitona zo Sárd, že rani kresťania považovali Golgotu za miesto v strede Hadriánovho mesta, a nie mimo neho. Výskumy ukázali, že Golgota bola pôvodne kameňolom; v chráme sa dodnes nachádza zvyšok skalného masívu s rozmermi približne 7 m na dĺžku, 3 m na šírku a 4,8 m na výšku, ktorý je tradične považovaný za jediný dnes viditeľný zvyšok Golgoty.

Tento skalný výbežok bol v rímskom období viditeľný a mohol slúžiť ako miesto ukrižovania. Pozostatky skaly a praskliny v nej podporujú predstavu, že miesto malo výrazný terénny charakter už pred Konštantínovou výstavbou.

Počas opravy podlahy Kaplnky Kalvárie v roku 1986 bol v skale objavený okrúhly otvor s priemerom 11,5 cm, na jednej strane čiastočne otvorený. Datovanie otvoru je neisté a môže pochádzať ešte z obdobia Hadriánovho chrámu, no objavila sa teória, že mohol slúžiť ako miesto zasadenia kríža, pretože by bol dostatočne pevný na upevnenie dreveného kmeňa vysokého až 2,5 metra. Na základe výskumov z konca 20. storočia vzniklo niekoľko rekonštrukcií pôvodného tvaru skalnej steny, ktoré sa snažia zobrazit miesto tak, ako mohlo vyzerat za čias cisára Konštantína. Samotná skala Golgoty však pravdepodobne vyčnievala nad úroveň chrámovej plošiny a bola jasne viditeľná.

Itinerarium Burdigalense z roku 333 hovorí o Golgote takto:

„... Po ľavej strane je malý kopec Golgota, kde bol Pán ukrižovaný. Asi na vzdialenosť hodu kameňom odtiaľ je hrob (krypta), v ktorom bolo uložené jeho telo a na tretí deň vstal z mŕtvych. Tam je teraz na príkaz cisára Konštantína postavená bazilika, teda chrám obdivuhodnej krásy.“

Cyril Jeruzalemský, významný teológ ranej Cirkvi a očitý svedok prvých dní Konštantínovej stavby, hovorí o Golgote v ôsmich rôznych pasážach, niekedy ako o mieste blízkom kostolu, kde sa spolu s veriacimi zhromažďoval:

„Golgota, svätý kopec, ktorý tu nad nami stojí, vydáva svedectvo našim očiam; Boží hrob vydáva svedectvo a aj kameň, ktorý tam leží až dodnes.“

Podobne pútnička Egeria okolo roku 383 zaznamenáva:

„... kostol, postavený Konštantínom, ktorý sa nachádza na Golgote...“

Aj biskup Eucherius z Lyonu napísal v roku 440 kňazovi Faustovi:

„Golgota sa nachádza uprostred medzi Anastasis a Martyrium, miestom Pánovho utrpenia, kde je dodnes viditeľná skala, ktorá kedysi niesla samotný kríž, na ktorom Pán visel.“

Dielo *Breviarius de Hierosolyma* z roku 530 uvádza:

„Odtiaľ (zo stredu baziliky) sa vstupuje na Golgotu, kde je veľké nádvorie. Tu bol Pán ukrižovaný. Okolo tohto kopca sú strieborné zásteny.“

Tolko teda o desiatich dôležitých vrchoch, horách a kopcoch, na ktorých sa udial príbeh našej spásy.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/10-dolezitych-hor-vo-svatom-pisme-druha-cast/>